

A külföldi magyarság etnikumadata

Beszélgetés Czigány Lóránt londoni irodalomtörténésszel

Az Anyanyelvi Konferencián kibővített védnökségük egyik tagja, Czigány Lóránt Londonban élő magyar irodalomtörténész. 1973-ig a kaliforniai Berkeley-i egyetem meghívott előadójaként tanította a magyar irodalmat. Jelenleg az American Council of Learned Societies megbízásából magyar irodalomtörténeti kézikönyvet ír. Mindmáig csak két hasonló jellegű angol mű jelent meg, a múlt században, illetve a század elején, Reich Emil és Riedl Frigyes könyve. A magyar kultúra iránti érdeklődést tanúsítja, hogy Reich és Riedl alkotását — noha természetesen a modern magyar irodalomra való kitekintésnek híjával vannak — azóta újra kiadták. Czigány Lóránt készülő művének, mint mondta, egyik jellegzetessége lesz irodalmunk amerikai kapcsolatainak kiemelése, és tartalmazni fogja a magyar szakirodalom lehető legteljesebb angol nyelvű bibliográfiáját is.

Czigány Lóránt, mint az anyanyelvi konferencia védnökségének tagja, évek során sok értékes segítséget adott a munkához. Tapasztalatai — sokrétűek. Mindenekelőtt azt tudakoltuk, milyen mély a magyarságtudat külföldön, és segített-e az anyanyelvi konferencia számos erőfeszítése.

— Az anyanyelvi konferencia 1970 óta — válaszolta — nagyon sokat tett azért, hogy külföld magyarsága, elsősorban az ifjú nemzedék eszközökhöz jusson. Hogy anyanyelvi tudata megerősödjön. Kitűnőbbnél kitűnőbb könyvek láttak napvilágot, miután módszeresen tanulmányozták az idegen nyelv közegében élők különleges kívánságait, és az óvodáktól az egyetem szintjéig megteremtették a nyári tanfolyamok hazai hálózatát is. Mindaz, ami történt, nem volt mentes problémáktól. Tudnivaló, hogy a külföld magyarsága szerteágazó. Országokként mások a gondok, léteznek nemzedéki ellentétek, és a

kivándorlás dátuma szerint is különböznek a nézőpontok. Nem mindenki ismerje fel tehát rögtön a segítőkészség nemes célját, nem hiányzott a kétkedés. Pedig Magyarország jó szándékkal törekedett arra, hogy külföld magyarjaiban az etnikumtudat megerősödjék. Ma már, az eredmények láttán, e kétségek oszlóban vannak. En mint egyetemi előadó, speciális vetületét ismerem e kérdéskörnek. Nevezetesen azt, mi vonzza, mi készíti a második avagy a harmadik nemzedék fiataljait, hogy a magyar irodalomtörténettel ismerkedjenek. Berkeleyben statisztikát is csináltam, amúgy magánhasználatra. A magyar irodalomtörténetet hallgatóknak mintegy a fele a család hatására fordult a szaktárgy felé, negyedrészt környezetü felől befolyás motiválta, barátok, ismerősök hatottak rájuk, míg a többieket szakmai érdek irányította a tanszékre. Az általános nyelvészeknek például egy nem indo-európai nyelvet is tanulmányozniuk kell, az összehasonlító nyelvészek pedig kedvvel vágtak bele, hogy egy-egy speciális korszakot, mint amilyen a reneszánsz, a romantika, a mi kis nyelvünk tükrében ismerjenek meg. Volt olyan diákom, aki zenefőszakos léteére hallgatta az előadásokat, mert azt vallotta, hogy Amerika zeneéletében, ahol rengeteg a magyar, nyelvünkkel könnyebben boldogul. Egy másik a Kodály-módszert kívánta tanulmányozni. És volt olyan általános nyelvész, aki tanulmánya tárgyává azt tet-

te, miként hat az angol nyelv a magyar fonetikai rendszerre.

Mit jelent külföldi magyarnak lenni?

— Kettős kötöttséget, kettős lojalitást. Jelenti azt, hogy a választott új hazától jogokat kaptunk, de kötelességeink is vannak. Am érzelmi kötöttségek fűznek bennünket a szülőhazához, Magyarországhoz is. Nem mindegy számunkra, hogy milyen a sorsa az itthoni magyarságnak. Mindenre rezonálunk. London magyarságának életéből sok példát mondhatnak. Ha magyar művészegyüttes érkezik és sikere van, ezt mi személyes sikerünknek tekintjük. Ha a televízió magyar műsrot ad, nézőket toborzunk. És hogy magamról is szóljak: ha az ember a dolgozószobájában ül, körülvéve magyar könyvekkel, úgy érzi, Magyarországon van. Mert hiszen az irodalom olyan közös kincs, éljünk akár Párizsban vagy Ontarióban, amelynek az egy nyelvet beszélők társulajdonosai. Kosztolányi szőléről szépen, sajnós szó szerint idézni nem tudom. Valahogyan így mondja: a szellem és a nyelv jogán, egy összeküvés részesei vagyunk, tagjai egy közösségnek, amelynek titkos ismertetőjele anyanyelvünk.

Mi a véleménye, jókor jött-e az anyanyelvi konferencia segítsége a magyar etnikumtudat védelmére, vagy elkésztett már?

— A lehető legalkalmasabb időben érkezett a támogatás. A külföldi magyarsága addig is kereste a segítő kezet, most megtalálta. A védnökségi ülés referátumai, a külföldön élők beszámolóit bizonyították legjobban, mekkora munkát végeztek, de azt is, mennyi még a teendő. Jómagam nem voltam tevékeny a tanácskozáson, mert az idén elsősorban az alsóbb fokú nyelvi képzés problémáikája volt napirenden. Az én érdeklődésem a magyar irodalomtörténet körébe vág, irodalmunk külföldi problémáival foglalkozom.

Az 1977-es tanácskozáson e kérdés központi téma lesz. Ugyanakkor nagy örömmel értesültem arról, hogy készül egy olyan antológia, amely bemutatja majd a Nyugaton élő magyar költőket. Költészetünk a magyar kultúra szerves része. Értékekkel gyarapítja irodalmunkat, élményekkel gazdagítja az olvasót.

— Hadd szóljak apaként, tanárként is arról, hogy a két nyelv mennyire segíti egymást. Általános tapasztalat például, hogy a magyar gyerekek sokkal jobbak angolból az átlagosnál, mert a kétnyelvűség korán érzékennyé teszi őket, szókincsük gazdagabb. Az Egyesült Államokban egyébként ezzel a kérdéssel tudatosan is foglalkoznak. Csak a satnya kétnyelvűség rossz. Csökkentti a gyerek öntudatát, lelkiileg megzavarja őt, ha a szüleinél azt tapasztalja, hogy rosszul beszélnek angolul, vagy valamilyen keverék nyelven. Magyar barátaim tapasztalatait, családi élményeim is sokrétűen bizonyítják mindazt, amit elmondtam. Benedek Elek, Kriza gyönyörű versei, meséi megjelennek az angolórakon. A tanár csak ámuldozik. A gyerekek fantáziája színesedik, élményvilága gazdagodik a hazai kultúra értékeivel.

Úgy tudom, Magyarországgal ismerkednek?

— Gyakran járunk haza. Most autóstúrán vagyunk, bebarangoltuk már az egész Jászságot, Jászszentandrás templomában ritka kincset fedeztünk fel, egy gyönyörű Alba-Novák freskót, Jászberényben meg olyan tájmúzeum kincseire lelünk, amelyhez fogható kevés van Európában. Most Bugacra készülünk. Olvas-tam Antalffy Gyula kitérő cikkét a Kiskunsági Nemzeti Parkról. Alig várom a tájjal való találkozást.

Jó utat kívánok.

Csatár Imre

(Megjelent a Magyar Nemzet 1975. augusztus 24. számában.)

